

IN DIT NUMMER

Geslaagde studiedag stadsgerichte
landbouw 1, 2, 3
Voor rechter het laatste woord 4

Reparatieclub Zeeuws-Vlaanderen krijgt
flinke toeloop 4
Lente in de kachelwerkplaats 5

Debatteren over voedsel 6, 7
Beroep op SIRE voor erkenning landbouw 7
Nu goed gereedschap kiezen (Beter 1x zien...)..... 8

Geslaagde studiedag stadsgerichte landbouw

Op vrijdag 25 november organiseerde onze stichting de studiedag 'Stadsgerichte landbouw' in de Verkadefabriek te 's-Hertogenbosch. We waren erg verheugd, dat ZLTO, de ASN Bank, de Brabantse Milieu Federatie en de Rabobank financiële steun verleenden aan deze bijeenkomst, die boeren, landbouwmachinebouwers, natuurbeschermers en mensen van allerlei organisaties als Transitions Towns maar ook van de Occupy-beweging, in één zaal bijeen bracht.

De ruim 100 deelnemers waren getuige van inspirerende lezingen die vanuit wisselend perspectief een beeld gaven van het nut en de mogelijkheden van de stadsgerichte landbouw.

Peter van Veen

Foto's: Wim van Overbeke

De studiedag kende een feestelijke opening. Maarten Fraanje van uitgeverij Eburon overhandigde aan Sietz Leeflang het eerste exemplaar van de 2e uitgebreide druk van zijn vertaling 'Vierduizend Jaar Kringlooplandbouw', geschreven door de Amerikaanse professor F.H. King naar aanleiding van zijn reis door Korea, Japan en China in 1910.

Direct hierna hield **Sietz Leeflang** als eerste spreker een lezing, mede geïnspireerd door deze vertaling. Hij gaf aan hoe belangrijk het is weer te gaan werken volgens de principes van de tra-

ditionele Chinese kringlooplandbouw, van de tijd voor de invoering van de kunstmest, begin vorige eeuw. Dat is noodzakelijk om de (regionale) voedselvoorziening in de toekomst veilig te stellen. Stadsgerichte landbouw staat in de traditie van de traditionele Chinese kringlooplandbouw.

De Chinese boeren werkten volgens ecologische voorschriften. Er werd toentertijd niets weggegooid in China, alle organisch afval, ook menselijke fecaliën, werd hergebruikt. Sterker nog, organisch afval was geld waard. Onmisbare voedingsstoffen voor de landbouw, zoals fosfaten en stikstof,

bleven behouden voor de groei van de gewassen.

Orgaworld: stop eenzijdige stimulering

De bijdrage van **Albert Dortmans** (Orgaworld) sloot uitstekend op de eerste lezing aan. Orgaworld heeft diverse vestigingen in ons land maar ook, o.m. in Groot-Brittannië en Canada. Het bedrijf houdt zich bezig met een zeer innovatieve vorm van re- en upcycling van organische reststoffen, waarmee verlies en verkwisting van bruikbare

(lees verder op pagina 2)

(vervolg van pagina 1)

stoffen waar mogelijk wordt voorkomen. Dortmans gaf een overzicht van de werkerreinen en de jongste ontwikkelingen van Orgaworld. Gelet op de stadsgerichte landbouw spreekt met name de productie van groene energie en de organische mestkorrel uiteraard zeer tot de verbeelding. Het was dan ook geen verrassing dat hij zijn lezing afsloot met een pleidooi voor herinvoering van de kringlooplandbouw en een oproep aan de overheid om up- en recycling van organische reststoffen te stimuleren. Het gaat daarbij dus niet alleen om eenzijdige stimulering van verbranding van afvalstoffen ten behoeve van groene stroom of biogaswinning. Het is juist van belang om afvalstoffen weer als bruikbare grondstof terug te brengen in de natuur en zo de kringloop weer te sluiten.

Jan Willem van der Schans (wetenschappelijk onderzoeker WUR, LEI, drijvende kracht achter 'Eetbaar Rotterdam') gaf voorbeelden van initiatieven van stadslandbouw (kleinschalige initiatieven in de stad) en stadsgerichte landbouw (professionele landbouw rondom de steden) in binnen- en buitenland. Dit alles past in een trend naar gezondheid, duurzaamheid en gemeenschapsvorming die zich inmiddels in vele landen voordoet, denk hierbij ook aan transition towns en de slowfoodbeweging. Grote steden grijpen daarmee terug naar vroeger. Langzaam wordt het

Serre van de Verkadefabriek: de eerste deelnemers zijn gearriveerd.

belang van het voorzien in de eigen voedsel steeds meer beseft. Oplossingen hiervoor zijn dat boeren leveren aan regionale supermarkten via een eigen logistiek netwerk, waarmee ook het aantal transportkilometers ten behoeve van de levering van voedsel wordt teruggedrongen.

100.000 arbeidsplaatsen

Uit de lezing van **Gert Jan Jansen** (Hof van Twello, een multifunctioneel agrarisch bedrijf) bleek dat zijn bedrijf als een voorbeeld van stadsgerichte landbouw beschouwd mag worden: landbouwproducten lokaal verkopen, dus korte ketens, minder tussenschakels, lagere transportkosten, lagere verpakingskosten. Hiermee brak hij ook een lans voor kleinschaligheid, voor biodiversiteit. Hij pleitte voor het betrekken van veel meer mensen bij niet alleen de consumptie van gezond

voedsel, maar ook de productie. De ecologische en kleinschalige landbouw zou naar zijn zeggen in de zomer zeker 100.000 arbeidsplaatsen kunnen bieden. Hij wees ook op een gevaar voor de biologische landbouw. Deze draait steeds meer mee in de mallemlen van de vrije markt als de 'gangbare' landbouw: schaalvergroting, meer verpakingsmaterialen, meer hybride zaden.

John Vermeer (Brabantse Milieufederatie) sprak over een bijzonder initiatief in de Tilburgse regio. Tussen Tilburg-Noord, Berkel-Enschot en Udenhout ligt 'de Nieuwe Warande', een gebied van 600 hectare. Het bestaat nu nog grotendeels uit landbouwgrond. De komende jaren krijgt dit gebied een nieuwe inrichting. De bedoeling is dat 'De Nieuwe Warande' een ecologische verbindingzone wordt tussen Noord- en Zuid-Tilburg.

De gemeente Tilburg is van plan de randen van 'de Nieuwe Warande' te bebouwen en het middengebied open te houden voor onder meer stadsgerichte landbouw. Speerpunt is regionale productie van voedsel. Het gaat om verkorting van de lijn tussen producent (boer) en consument en dat past helemaal bij de doelstellingen van de stadsgerichte landbouw.

Dorpsraden, ZLTO, boeren, gemeenten, de Wageningse Universiteit, de CLM, de KNHM, de Brabantse Milieufederatie, Het Brabants Landschap zijn gezamenlijk bezig met een integraal inrichtingsvoorstel: ecologie, landbouw, educatie, recreatie en bewoners krijgen er een plaats in en worden ook met elkaar verbonden. Bij de inrichting wordt bepaald 'wat mooi is, wat behouden en versterkt moet worden'. Kortom, een project dat alle steun verdient.

Opwekkend intermezzo

Als opwekkend intermezzo werd een video getoond van een interview dat Lieselot Leeftang en filmer Jan van der

Lunch: keuze uit vele heerlijke streekgerechten.

Ven een aantal weken eerder had met **Jaap Dirkmaat**. Hij hield een helder, humoristisch pleidooi dat aan duidelijkheid niets te wensen over liet voor kringlooplandbouw waarin hij onder meer uiteenzette hoe een biodivers land- of tuinbouwbedrijf uitstekend kan passen binnen de (inmiddels weer bedreigde) ecologische hoofdstructuur. Hij bekritiseerde de gangbare landbouw en ook het steeds grootschaligere karakter dat een deel van onze biologische landbouw heeft gekregen.*

Wim Steverink (constructiebedrijf Steverink Techniek) en **Paul Meinders** (biologische zorgboerderij De

verkleint. In de traditionele landbouw met zijn lange, logistieke ketens geef je je voedselsoevereiniteit op, dit in tegenstelling tot de stadslandbouw en vooral tot de stadsgerichte landbouw. Hij stelde als norm voor voedselsoevereiniteit een korte productie-consumptieketen binnen een straal van 100 km. Kortom, het gaat niet alleen om getallen, statistieken, het gaat om een keuze voor het leven dat wij willen leiden.

Voedselsoevereiniteit

Zowel voor lichaam als geest zijn stadslandbouw en stadsgerichte landbouw van waarde, zeker als de consument mede-producent of mede-boer wordt.

kers. Het voert te ver om op alle vragen die aan de orde kwamen in te gaan. Wel werd nog eens extra verduidelijkt dat stadsgerichte landbouw pas een wezenlijke verbetering kan zijn als het duurzaam, biologisch en natuurlijk is, dus een bijdrage levert aan een gezonde, regionale voedselproductie.

De dag eindigde met een hapje en een drankje voor alle aanwezigen en de veiling van ons Nonolet dat eerder vorig jaar te zien was in het Nederlands paviljoen tijdens de wereldtentoonstelling in Sjanghai. Architect en kunstenaar John Körmeling en zijn vrouw Martien hadden het toilet versierd met een handtekening van John en stickers van

*s Middags in de serre: discussie o.l.v. Peter van Veen met de inleiders (v.l.n.r.) Paul Meinders, Wim Steverink, Jan Willem van der Schans, Albert Dortmans, John Vermeer, Michiel Korthals, Sietz Leeftang en Gert Jan Jansen.

Beukenhof, Breda) twee ervaren werktuigbouwers, presenteerden tekeningen van hun ontwerpen voor lichtgewicht landbouwmachines. De prototypes die getoond werden, zouden goed ingezet kunnen worden voor het poot-, zaai- en wiewerk. Het vraagt van degenen die ermee zullen werken naar verhouding niet al te veel lichamelijke inspanning. Interessant is dat als aandrijfenergie voor dit soort werktuigen niet alleen elektriciteit (via zonnepanelen) wordt aanbevolen, maar ook koolzaadolie. Met het op restpercelen van het eigen bedrijf geteelde koolzaad en de daaruit verkregen koolzaadolie kan met superkleine dieselmotoren bijna CO2 neutraal worden gewerkt.

Dit soort machines is minder belastend voor de bodemstructuur en het bodemleven dan de grote, zware machines die in de traditionele landbouw gangbaar zijn.

De laatste spreker was **Michiel Korthals** (hoogleraar toegepaste filosofie, Wageningen Universiteit). Hij plaatste de stads- en stadsgerichte landbouw in een maatschappelijke context. Voor beide vormen van landbouw geldt dat het de kloof tussen producent en consument

Het levert betere sociale contacten op, brengt meer cohesie in de samenleving, het geeft inzicht in de mogelijkheden en onmogelijkheden die de natuur ons biedt. Het zorgt voor een betere omgang met de eigen lichamelijke mogelijkheden en het levert milieuvoordelen op. Met name stadsgerichte landbouw, maar het geldt in beperkte mate ook voor stadslandbouw, deze vormen dienen beschouwd te worden als complement van de traditionele landbouw. Totale voedselsoevereiniteit is volgens Korthals, gelet op de miljardenbevolking van onze planeet niet realistisch voor de totale landbouwproductie, rijst en aardappelen zullen wel op grootschalige wijze geproduceerd dienen te worden. De uitdaging voor stadsgerichte landbouw in relatie tot de traditionele landbouw is in de eerste plaats concurrentie in kwaliteit en feit is dat voor vele consumenten steeds meer zal gelden dat de producten van de traditionele landbouw het afleggen tegen die van de stadsgerichte landbouw.

Veiling van een bijzonder Nonolet

Na de lezingen volgde een forumdiscussie in aanwezigheid van alle spre-

de Wereldtentoonstelling en bovendien hadden ze een prachtige blauw-rode pyrama met daarop het vignet van het door Körmeling ontworpen Happy House, als extraatje bij het Nonolet gedaan. De veiling van dit bijzondere Nonolet, een collector's item, ietwat vergeeld in de felle Chinese zon, leverde maar liefst € 750,- op, geld dat in ons nieuwe fonds voor kleinschalige landbouwwerktuigen gaat.

En dan nog dit laatste goede nieuws: toen als vraag in de discussie kwam: *zou u (spaar)geld durven steken in de nieuwe stadsgerichte landbouw?* reageerde bijna 70 % van de aanwezigen met een duidelijk handopsteken!

* Deze film is te bekijken via onze website www.de12ambachten.nl

Peter van Veen verkoopt Nonolet uit Sjanghai.

Schrijver 'Revolutie met Recht':

Voor rechter het laatste woord als politici blijven falen

Sietz Leeflang

Op 11 november jl., de dag van de duurzaamheid werd een nieuw boek, 'Revolutie met Recht' van de Maastrichtse jurist mr. Roger Cox, aan duizend beleidsmakers, politici, bestuurders en mensen uit de overheid en rechterlijke macht verzonden. Het boek is een eigen uitgave van Roger Cox, die verbonden is aan het advocatenkantoor van Paulussen in Maastricht.

Roger Cox

Aan de verspreiding van zijn boek is meegewerkt door de stichting Urgenda en MVO Nederland, die ook een persbericht in november daarover hebben rondgestuurd (te vinden via de website www.revolutiemetrecht.nl). Genoemde organisaties hebben door hun medewerking duidelijk willen maken, dat het energie- en het klimaatvraagstuk de staat van hoogste urgentie heeft bereikt en dat het langer uitblijven van ingrijpende overheidsmaatregelen desastreuze gevolgen kan hebben. Dit boek leerde ik kennen dankzij een bevriende relatie die mij er op atten-

deerde. Want in de media is dit boek tot op heden volstrekt onopgemerkt gebleven. Ik kreeg het boek kort voor we onze studiedag in Den Bosch hielden (zie verslag hierover elders in deze Nieuwsbrief). Het lezen van het eerste deel: 'Energie en oliekrimp' was een bijna schokkende ervaring. Dankzij de uiterst heldere, begrijpelijke en perfect gedocumenteerde uitleg van de oliecrisis die het westen boven het hoofd hangt staat voor de lezer één ding vast: dit zijn de feiten en ze zijn onweerlegbaar. Verbazingwekkend om te lezen dat in 1970 een vat olie nog 1 dollar tachtig cent kostte tegen 147 dollar in 2008. Dit boek doet je vervolgens afvragen: waarom weet de krantenlezer en de tv-kijker zo weinig hiervan? Voor mij bracht de uitleg van de naderende 'olielkrimp' – zoals het naderende olietekort wordt genoemd – de ultieme bevestiging, dat het uitgangspunt voor onze conferentie over stadsgerichte landbouw juist was: het is het komende olielkrimp die een totale hervorming van de landbouw onvermijdelijk en noodzakelijk maakt. Op pagina 21 van het boek van Cox kunnen we ook lezen we wat ons te wachten staat als ingrijpende maatregelen te lang uitblijven. Daar wordt beschreven wat er met Noord-Korea gebeurde toen plotseling (na het uiteenvallen van de Sowjet-Unie in 1991) een einde kwam aan de massieve Russische steun aan dit land. Die was er jarenlang in de vorm van goedkope olie en grondstoffen. Noord-Korea werd daardoor het meest geïndustrialiseerde en gemilitariseerde land van Oost-Azië. Nu zijn er de steeds terugkerende berichten over de diepe armoede, het chronische voedselgebrek en de politieke onmacht van de bevolking in deze militaire dictatuur.

Aandacht op internet

Het tweede en derde deel van dit boek gaan respectievelijk over het vraagstuk van de klimaatverandering en over wat de auteur als laatste redmiddel beschouwt: het aanspannen van gerechtelijke procedures (om te beginnen door lagere overheden) tegen een regering die noodzakelijke hervormingen en ingrepen blijft uitstellen. Als niet-klimaatdeskundige en als niet-jurist mag ik mij geen oordeel over deze delen van het boek aanmatigen, behalve dat ook dit deel van het boek uiterst leesbaar is. Des te meer plezier doet het mij, dat juist daarover een veel omvattende, positief-kritische en daardoor belangwekkende recensie van het boek verscheen op 11 december op www.lowtechmagazine.be. De redacteur Kris De Decker van dit gezaghebbende webtijdschrift had ik in november op het boek geattendeerd en het resultaat daarvan zou de doorbraak naar de media voor Roger Cox kunnen zijn: een buitengewoon indringend artikel, gevolgd door een heel bijzondere discussie van een niveau dat je – slechts enkele reacties halen dit niveau niet – zelden op internet aantreft. Boek en recensie beide van harte aanbevolen!

Het boek (prijs 29,50 euro excl. verzendkosten) kan worden besteld via website www.revolutiemetrecht.nl.

Reparatieclub Zeeuws-Vlaanderen krijgt flinke toeloop

Stofzuigers, wafelijzers, koffiezetapparaten, jukeboxes, radio's en versterkers, cd- en dvd-spelers, keukenmachines, klokken, heggescharen, stoelen, ladenkasten en enkele orgels: ziedaar de

'oogst' van de eerste drie maanden van de Reparatieclub West Zeeuws-Vlaanderen. Deze is in augustus 2011 gestart na een aanpassing en inrichting van een reparatiekelder onder het filiaal (de

'Bakkerij') van De Twaalf Ambachten in Breskens, die het Cantemerlefonds van onze stichting met een subsidie van circa 5.000 euro heeft mogelijk gemaakt. De reparatieclub beschikt inmiddels ook over een tweede (veel grotere, voor meubelreparaties en grotere artikelen zoals wasmachines en genoemde jukeboxen geschikte) werkplaats aan de

De reparatiekelder in Breskens.

St. Bavodijk 56a in Nieuwvliet.

Elke eerste dinsdag van de maand komen de vrijwilligers van de nieuwe club (nu acht mensen met voor het merendeel een technische achtergrond) in Dorpsstraat 99, Breskens bijeen, waar van half twee tot vijf uur inbreng van kleinere huishoudelijke apparaten mogelijk is. Zelfs het zeer slechte weer van dinsdag 3 januari kon niet verhinderen dat er een komen en gaan was van bezoekers, ook voor het ophalen van gerepareerde spullen. Een internetverbinding maakt het mogelijk bijzonderheden over apparatuur te weten te komen of onderdelen te bestellen. Bezoekers horen dan vaak meteen de uitslag. Een andere bijkomstigheid: de clubleden wisselen onderling allerlei specialistische kennis uit. Op 3 januari ging het over het gebruik van draaibanken. Bijzonderheden over dit initiatief op: www.reparatieclubwzv.blogspot.com

Lente in de kachelwerkplaats

De kachelwerkplaats van De Twaalf Ambachten, inmiddels ruim 25 jaar oud, gaat met deze maand januari vervroegd een mooie nieuwe lente in. Dankzij de inspanningen van onze nieuwe kachelbouwer Harrie Kanters en technisch medewerker Paul van Luijn heeft de werkplaats een flinke metamorfose ondergaan, met nieuwe gereedschappen en verbeterde werkmethodes. Hierdoor is voor zelfbouwers het werken eenvoudiger en overzichtelijker geworden.

En dankzij (we noemden haar al eerder) de Hongaarse keramiste Suzan Fila beschikken we inmiddels over de eerste exemplaren van onze nieuwe collectie Hongaarse tegels in werkelijk prachtige kleuren. Mocht het wat beperkte aanbod aan tegels u tot nu toe ervan hebben weerhouden om bij ons een kachel te (laten) bouwen: vanaf nu heeft u keuze uit ca. 10 nieuwe warme kleuren, variërend van zachtgroen, blauw, terracotta (geglazuurd!), okergeel, warmrood tot lichtgeel en nog veel meer. Bovendien heeft Suzan speciaal voor onze werkplaats een tegel ontwikkeld die (niet geglaazuurd, dus in de prachtige cremewitte kleur die deze Hongaarse klei van nature heeft) volgens de oude methode behandeld is tegen gevoeligheid voor vocht en vuil. Een aanwinst voor onze werkplaats waar we heel trots op zijn! En mocht uw favoriete kleur er niet bij zitten, dan maakt Suzan, op bestelling, voor u een tegel in de gewenste kleur. Dankzij de zogenaamde 'Rumpf', een uitstekende rand aan de onderkant van

de tegel, zijn we verzekerd van een goede hechting van deze tegel. Mocht u belangstelling hebben: kom een keer langs in onze kachelwerkplaats en laat u voorlichten door onze medewerkers. U dient er bij deze nieuwe tegels van Suzan Fila wel even rekening mee te houden dat er een levertijd van minimaal enige weken is.

Een kleine greep uit het ruime en kleurrijke assortiment van onze nieuwe tegels.

Uiteraard is ook onze 'oude' voorraad tegels: de Kerkdrieltegels in wit en bruintinten, de kleine terra cotta ongeglaazuurde tegels van Biezeveld en de grijszwarte Duitse tegel, nog steeds beschikbaar. Net als onze mooie niet-betegelde vuurbetonnen kleine tegelkachel in diverse kleuren.

Metalen spatvanger

Tenslotte kunnen we u melden dat wij binnenkort als extra accessoire bij onze kachels een door Harrie Kanters ontworpen metalen spatvanger kunnen leveren. Deze kan met haken bevestigd worden onder het deurtje, direct aan de onderste metalen ring. Ook voor wie al een kachel uit onze werkplaats in zijn of haar bezit heeft kan deze opvang voor as en vonken bij ons bestellen en zelf eenvoudig installeren.

Leo Bakx gaat naar de Cariben!

Leo Bakx van Aardwerk, de man die zijn permaculture-opleiding in Australië genoot en de afgelopen jaren meerdere succesvolle permaculture-cursussen bij De Twaalf Ambachten heeft gegeven, gaat zijn geluk beproeven op Sint Eustatius, een van de Bovenwindse, Nederlandse, eilanden in het Caribisch gebied. De kans is groot dat Leo op het eiland, dat nog geen drieduizend bewoners telt, aansluiting kan maken met de bestaande botanische tuin van het eiland. De bewoners van Sint Eustatius, nu grotendeels werkzaam bij een grote olieterminal van het Amerikaanse bedrijf NuStar, streven naar meer zelfstandigheid en zelfvoorziening. Het vulkaaneiland heeft stukken met vruchtbare grond, die heel goed benut kunnen worden voor een eigen voedselvoorziening. "En hier", aldus Leo, "kom ik om de hoek kijken. Ik zou het heel leuk vinden als ik aan de lokale voedselvoorziening, samen met de deskundigen op dit gebied die het eiland heeft, een steentje kan bijdragen." Wie Leo op Sint Eustatius wil bezoeken kan dat, bijvoorbeeld, komend voorjaar doen. Hij gaat ter plekke een op de tropen gerichte workshop permaculture geven.

Overigens zal Leo ook nog steeds af en toe op het terrein van De Twaalf Ambachten te vinden zijn. De permaculture-ontwerpen die door de cursisten van zijn vorige Permaculture Design cursus voor ons terrein zijn gemaakt, moeten per slot van rekening nog worden uitgevoerd. Leo gaat ons hierbij assisteren.

www.aardwerk.org

Debatteren over voedsel

In de Rode Hoed in Amsterdam start in februari een nieuwe debattenreeks over voedsel en de communicatie tussen boeren en burgers. De Twaalf Ambachten zal er ook aanwezig zijn. Reden nu alvast om een nieuw plan te lanceren: een brede adviesgroep voor op 'lokaal' overschakelende boeren en tuinders.

Lieselot Leeflang

In februari start in De Rode Hoed in Amsterdam een nieuwe debatteerks over voedsel en landbouw met als thema: *'De toestand in de wereld verklaard vanuit voedsel'*. In 2009 en 2010 vonden twee eerdere debatteerksen plaats, waarin bedrijven, boeren, maatschappelijke organisaties en burgers elkaar vonden rond allerlei thema's gerelateerd aan landbouw en voedsel. De nieuwe zesdelige serie zal van start gaan met een openingsdebat dat zal heten *'De stad heeft honger, het platteland loopt leeg'*. Mee doen onder andere staatssecretaris Henk Bleker en Carolyn Steel, architect en auteur van het veelbesproken boek *'The Hungry City'*.

Communicatiekloof

Bijzonder is dat behalve over de enorme invloed die voedsel wereldwijd heeft op onze samenleving, sociaal, cultureel en politiek, deze keer ook gesproken zal worden over de communicatie rond de voedselketen: *"In het Westen bestaat een communicatiekloof tussen het agrifood bedrijfsleven, de overheid en burgers. Maar ook tussen generaties. Er groeit nu een generatie op die vrijwel geen directe relaties heeft met de landbouw en amper besef heeft van de oorsprong van voedsel. Dat is een nieuw fenomeen in onze geschiedenis."* Aldus de organisatie van het eerste debat, dat op 7 februari zal plaatsvinden. Juist dit laatste onderwerp spreekt ons uiteraard aan en sluit prima aan op onze eigen activiteiten op dit gebied. Opererend onder de 'Pergola'- of CSA-vlag werkt een groeiende groep biologische boeren en tuinders hard en suc-

cesvol aan een goede relatie met hun klanten – consumenten met wie zij een directe overeenkomst hebben gesloten waardoor er sprake is van wederzijdse steun. Ook het door, bijvoorbeeld, Hof van Twello bij Deventer gebezigde systeem van burgerparticipatie zorgt voor een grote en directe betrokkenheid tussen boer en (meewerkende) consument. En ook de opmars van allerlei streekproducten werkt mee aan een betere communicatie tussen boer en stadsbewoner. Helaas gaat het hier nog steeds om een kleine groep en heeft het merendeel van onze boeren, ook de biologische, te lijden onder de enorme kloof die er is tussen producent en consument.

Houtwallen

Met onze studiedag van november jl. hebben wij gepoogd, net als de organisatoren van de debattenreeks in De Rode Hoed, om, door mensen bij elkaar

te brengen, een bijdrage te leveren aan de emancipatie van de Nederlandse boer. Wij waren dan ook heel blij met de bijdrage van milieu-activist en pleitbezorger van een ecologische hoofdstructuur Jaap Dirkmaat (Stichting Das en Boom), die tijdens een voor deze studiedag gemaakt interview nu eens niet zei dat de vervuilende boerenbedrijven moeten worden teruggegeven aan de natuur, maar dat een ecologisch werkend, biodivers bedrijf heel goed kan passen binnen de ecologische hoofdstructuur. Dit is een hart onder de riem voor al die boeren en tuinders in ons land die met de (vaak kostbare en tijdrovende) aanplant en verzorging van houtwallen en verwilderde slootkanten al vele jaren een steentje bijdragen aan onze wilde flora en fauna.

Adviesgroep

Sinds onze studiedag hebben wij meerdere malen, vanuit de boerengemeenschap, de vraag gehoord: wie kan mij helpen om van mijn bedrijf een rendabel stadsgericht kringloopbedrijf te maken? De Twaalf Ambachten heeft hier, als centrum voor ecologische technieken, uiteraard niet alle antwoorden op. Waar wij als kleine stichting wel goed in zijn, zo is gebleken op onze studiedag, is het samenbrengen van mensen met vragen en mensen met antwoorden. Momenteel zijn wij dan ook bezig met een eerste onderzoek naar de mogelijkheden van een zo breed mogelijke adviesgroep voor boeren die graag anders willen, maar niet weten hoe te beginnen. Deze groep moet bestaan uit, in de eerste plaats, praktijkmensen en erva-

De winkel van Hof van Twello bij Deventer.

ringsdeskundigen, maar er kunnen ook technici bijzitten, die over kleinschalige mechanisatie kunnen adviseren, praktisch ingestelde economen of boekhouders, deskundigen op het gebied van kleinschalig ondernemen en lokale economie, biologen en landbouwkundigen. Een paar eerste geïnteresseerden, zowel aan de vraag- als aan de aanbods kant, hebben zich al aangediend.

Namens De Twaalf Ambachten zijn Lieselot Leeflang en bestuurslid Peter van Veen uitgenodigd om aan de eerste debatavond in De Rode Hoed, op 7 februari a.s., deel te nemen.

Voor meer informatie over deze avond en de overige debatten in de reeks 'De toestand in de wereld verklaard vanuit voedsel', kijk op www.rodehoed.nl of bel met De Rode Hoed in Amsterdam. De organisatie van de debatten is in handen van het Centrum voor Landbouw en Milieu en Ecominds in samenwerking met de Youth Food Movement. Toegangskarten: € 10,-, voor studenten € 6,-.

Onze Moltekenaar Kaj Surink had geen tijd voor een actuele Mol, omdat hij druk doende is met zijn webwinkel. Vandaar dat we nu hiernaast een oudere tekening van Mol gebruiken.

Workshops bij De Twaalf Ambachten

De komende maanden kunt u bij ons de volgende workshops verwachten:

- boomklimmen, in samenwerking met de Amsterdamse Tree Climbing Company van Maike van de Linden en Mark Jakobs;
- warmtemuren, theorie en praktijk over het zelf aanleggen van warmtemuren, reflectie-isolatie en het principe van lage-temperatuursverwarming en stralingswarmte. In twee dagen tijd bouwen we een complete warmtemuur op, inclusief leidingwerk. Deze workshop wordt gegeven door technici van De Twaalf Ambachten en Rob Hennekens van Advies Amsterdam;
- Maak van een open haard een inbouw-tegelmuur: met behulp van eenvoudige technieken bouwen we in twee dagen tijd een tegelmuur op de plek van een bestaande open haard. De workshop vindt plaats in Boxtel

en Engelen. Voor deze workshop, gegeven door technici van De Twaalf Ambachten, kan zich slechts een beperkt aantal deelnemers aanmelden.

- Stadsgerichte landbouw: hoe pakken we het aan? Dit wordt een informatiedag in de vorm van verschillende workshops, waarvoor deelnemers zich kunnen inschrijven. Onderwerpen die aan de orde kunnen komen: lokale economie, kringloplandbouw, klantenparticipatie, financiering, praktijkvoorbeelden, enzovoort. Deze informatiedag is nog in de planningsfase.

De data voor bovengenoemde workshops, alsmede de kosten voor deelname, worden (m.u.v. Stadsgerichte landbouw, daarover berichten we later) nog deze maand bekend gemaakt via onze website. Mocht u geïnteresseerd zijn en/of meer informatie willen, laat het ons weten via info@de12ambachten.nl, of bel ons even: 0411-672621.

Beroep op SIRE voor erkenning landbouw

Eén keer per jaar, in januari, vergadert het bestuur van de stichting Ideële Reclame over nieuwe campagnes en enkele weken voor de sluitingsdatum heeft onze stichting een beroep op SIRE gedaan om een campagne te wijden aan een beter begrip voor het werk van de boer en de betekenis die de landbouw binnen afzienbare tijd zal krijgen voor de voedselvoorziening in eigen land. Zelden heeft de Nederlandse landbouw er beroerder voor gestaan en is de situatie van boeren economisch slechter geweest dan in de huidige tijd. Hadden we in 1960 nog 270.000 boerenbedrijven (meest familiebedrijven), nu zijn het er nog circa 68.000. Per dag stoppen momenteel zes boeren met hun bedrijf en aan landbouwgrond verliest ons land per dag 17 hectaren door verstedelijking, asfaltering, industrie-uitbreiding en – tot voor kort – nieuwe natuur, voornamelijk in het kader van de beëindigde Ecologische Hoofdstructuur. Het inkomen van boeren en tuinders is sedert 2008 (LEI-rapport 2010) gehalveerd en het daalt zelfs nog verder. In ons beroep op SIRE tonen we met voorbeelden aan dat in vele voorheen agrarische landen, waaronder Nederland,

de omschakeling naar industriestaat gefinancierd is door de boeren. Dit door ze via het landbouwonderwijs, voorlichting en onderzoek mentaal rijp te maken voor industriële landbouw en ze daarna tot steeds grotere investeringen en bankkredieten te dwingen en om ze vervolgens tegen steeds lagere prijzen steeds meer voedsel te laten produceren. Besteedde de Nederlander in 1980 nog 24% van het gemiddeld inkomen aan voeding, nu is dat nog maar 9,8% (LEI-rapport 2010).

Dit onderwerp kwam ook ter sprake op onze conferentie Stadsgerichte Landbouw van 25 november jl. in Den Bosch, toen de Wageningse hoogleraar toegepaste filosofie prof. dr. Michiel Korthals zijn inleiding hield. Prof. Korthals, die geregeld in binnen- en buitenland in lezingen pleit voor een andere denkwijze over en benadering van de landbouw, toont aan hoe in de westerse filosofie de landbouw zelfs al eeuwenlang miskend wordt. Prof. Korthals ondersteunt ons beroep op SIRE... In deze tijd is in de media de eetcultuur heel populair en tv-programma's met topkoks (onze nieuwe nationale helden)

halen hoge kijkcijfers. Maar respect voor degenen, die ons voedsel produceren ontbreekt. Dat blijkt ook steeds weer uit ons dagelijks taalgebruik waarin het woord boer bij velen nog altijd een negatieve bijklank heeft.

Onze stichting wijst er op, dat we ook in dit land na een nieuwe te verwachten sterke stijging van de fossiele brandstofprijzen steeds meer voor ons voedsel op nieuwe regionale landbouw (stadsgerichte landbouw rondom de stad en zelfs stadslandbouw binnen de stad) aangewezen zullen zijn en dat erkenning van het werk van boeren en eerlijke belangstelling voor landbouw ook met het oog op de te verwachten toekomstige werkgelegenheid in deze sector niet langer kunnen uitblijven. Een transitie vraagt duurzame voedselketens met een eerlijke prijsbenadering. Er is niet veel tijd meer te verliezen: de landbouw bevindt zich in het oog van de orkaan van de economische crisis, die het westen bedreigt.

ZLTO, de organisatie die onze conferentie over stadsgerichte landbouw financieel steunde, kan zich ook vinden in ons beroep op SIRE zoals beschreven in deze tekst. (ing. Joos van Hees, 13-01-2012)

Nu goed gereedschap kiezen

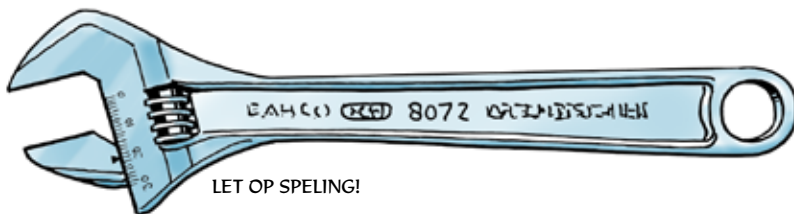
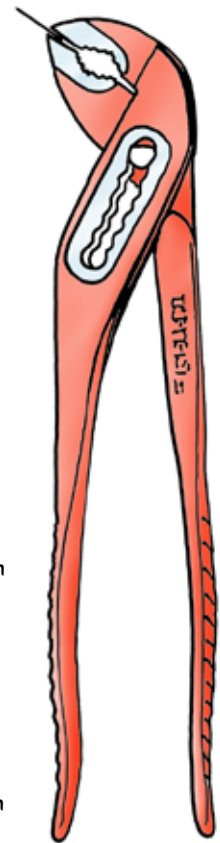
TEST MET STALEN SPIJKER

Het gereedschap, dat men in een doorsnee Nederlands huishouden aantreft zal het bouwmarktniveau niet veel ontstijgen. In die gevallen, dat het aangeschafte kwalitatief behoorlijk was (er is in bouwmarkten ook een duurdere categorie gereedschap) is er vermoedelijk teveel voor betaald, zeker als het in een blisterverpakking zat. Een sterke, moeilijk te openen verpakking kost gemiddeld bijna een euro en dat betaal je als klant. Was je naar een gerenommeerde ijzerwaren- en gereedschapzaak gegaan, dan had je voor een lager bedrag een beter (onverpakt!) product gekregen. Helaas moeten we vaststellen dat de bouwmarkten en

Voor een klein testje met een tang die je niet vertrouwt neem je een stalen spijker die je met zijn kop tussen de ribbeltjes van de tangbek legt. Dan de tang stevig samenknijpen. De inferieure tang van 2,50 euro uit de grote bouwmarktgrabbelbak zal dan een flinke braam in de ribbeltjes van zijn bek vertonen!

Goed gereedschap kopen is een vertrouwenskwestie. Het meerdere geld dat je er aan uitgeeft staat borg voor een levensduur van vele jaren en bij beperkt huishoudelijk gebruik kan dat een mensenleven betekenen. Het bespaart je ook erg veel ergernis. Denk aan de kruiskopschroef uit de bouwmarkt die bij hard aandraaien

We gaan vermoedelijk een tijd tegemoet waarin we steeds meer zelf zullen moeten maken en repareren. Door stijgende grondstofprijzen zal kwaliteitsgereedschap steeds duurder worden en daarom is de keuze voor kwaliteit in deze tijd een hogere prijs dubbel en dwars waard. Vergeet bij de aankleding van je werkplaats niet het kleine handgereedschap, dat vooral bij reparaties en onderhoud onmisbaar kan zijn. Een kleine driehoekige ijzervijl (soms verkocht als sleutelvijl) kan onmisbaar zijn bij het scherpen van een handzaag of een decoupeerzaagje voor hout, dat na een korte vijlbeurt weer als nieuw functioneert. Maar vergis je niet in de prijs, want een vijltje van amper een centimeter dik kan gauw vier tot vijf euro kosten als het van hardstaal is gemaakt. Maar kras eens flink met diezelfde stalen spijker over zo'n vijltje uit een complete set voor 2,50 euro. Wat zie je dan? Precies!

LET OP SPELING!

andere sturende handelsketens de echte gereedschapswinkel steeds verder verdringen. Met als voorspelbaar gevolg, dat voor goed gereedschap steeds meer betaald zal moeten worden en de keuze kleiner wordt.

In de beter geoutilleerde ijzerwarenzaken – de echte verkopen nog altijd schroeven en moertjes per stuk en spijkers per ons – kunnen er ook forse prijsverschillen bestaan tussen het goedkopere product en echte topkwaliteit. Een kwalitatief redelijke waterpomptang kun je in zo'n winkel als regel al voor rond de tien euro kopen, maar het topproduct, dat er vlak naast hangt kan gemakkelijk vijf maal zoveel kosten. Kwalitatief hoogwaardig staal kost gewoon veel geld.

afbreekt. Hoe krijg je de rest er nog uit?

Koop je een assortiment tangen, dan zijn tangen met een geïsoleerde handgreep de beste keuze omdat ze in het gebruik veiliger zijn in omgevingen met elektrische stroom. De elektriciens zal echter geen genoegen nemen met een tang met geïsoleerde handgreep als daar niet op staat vermeld dat hij tot 1.000

volt veilige isolatie biedt. Staat er niets op, dan gaat de isolatie niet verder dan tot 230 volt.

Met dank aan de ijzerwarenwinkel van De Schrijver in Oostburg waar we een inspirerende rondgang met deskundige uitleg langs een indrukwekkend assortiment gereedschappen maakten.

www.de12ambachten.nl

Colofon

De Twaalf Ambachten Nieuwsbrief is een publicatie van het gelijknamige centrum voor ecologische technieken in Boxtel, dat zich al meer dan 30 jaar beijvert voor leven, wonen en werken naar menselijke maat en naar ecologische maatstaven. Prijs bij losse verkoop € 7,50.

Redactie: Sietz Leeflang, Caroline Leeflang, Peter van Veen, Wim van Overbeeke (ook vormgeving), Lieselot Leeflang (eindredactie).

Donateurs van de Stichting De Twaalf Ambachten ontvangen deze nieuwsbrief en krijgen korting bij rondleidingen in ons bezoekerscentrum in Boxtel, na telefonische opgave. Ook genieten zij 10% korting op onze eigen uitgaven en op de deelnameprijs van studiedagen. Minimum-donatie per jaar € 22,50. Buitenland binnen Europa: € 29,50; Buiten Europa: € 35,50. Deze bedragen overmaken op onze postgirorekening 3939393 of onze Belgische postchequerekening 000-0535252-06 t.n.v. De Twaalf Ambachten, Boxtel NL.

Adres: Stichting De Twaalf Ambachten, centrum voor ecologische technieken, Mezenlaan 2, 5282 HB Boxtel, NL. Tel. 0411-672621; e-mail: info@de12ambachten.nl; website: www.de12ambachten.nl.